

ISSN:1306-3111

e-Journal of New World Sciences Academy
2009, Volume: 4, Number: 1, Article Number: 1C0012

EDUCATION SCIENCES

Received: June 2008
Accepted: January 2009
Series : 1C
ISSN : 1308-7274
© 2009 www.newwsa.com

Meral Taner
Handan Asude Başal
University of Uludag
mtaner@hotmail.com
Bursa-Turkiye

CUMHURİYETİN İLANINDAN GÜNÜMÜZE TÜRKİYE'DE İLKÖĞRETİMDE VE İLKÖĞRETİME ÖĞRETMEN YETİŞTİRMEDE NİCELİKSEL VE NİTELİKSEL GELİŞMELER

ÖZET

Bu çalışmada cumhuriyetin ilanından günümüze kadar geçen 85 yılda Türkiye'de ilköğretimdeki niceliksel ve niteliksel gelişmeler ve değişimler tablolar halinde verilerek açıklanmaya çalışılmış ve bu gelişim ve değişimleri gerçekleştirmede birinci derecede rol oynayan öğretmenlerin yetiştirilmesindeki gelişmeler ele alınmış ve sorunlar ile çözüm önerileri verilmeye çalışılmıştır. Cumhuriyetin ilan edildiği 1923 yılında ilköğretimde 4894 olan ilkokul sayısı, 2007-2008 eğitim öğretim yılında 34.093'e, öğrenci sayısı ise 10.870.570'e yükselmiştir. 1990 yılında 7-11 yaş grubundaki çocukların tamamı zorunlu temel eğitime kavuşturulurken, 1998 yılında ise sekiz yıllık zorunlu temel eğitime geçilmiştir. Sonuç olarak, Cumhuriyet'ten günümüze kadar olan gelişmelere bakıldığında ilköğretimde ileriye dönük stratejik kararların alındığı ve nicelik olarak büyük gelişmelerin olduğu görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: İlköğretim, Öğretmen Yetiştirme, Eğitim, Öğretmen, Nicelik ve Nitelik

QUALITATIVE AND QUANTITATIVE DEVELOPMENTS IN AND PRIMARY EDUCATION BETWEEN THE FOUNDATION OF THE REPUBLIC AND TODAY

ABSTRACT

In this study, the qualitative and quantitative developments and alternations in primary education in Turkey during the 85 years between the foundation of the republic and today are tried to be noted with charts, developments in educating the teachers who play primary roles in realizing these alternations are handled, and problems and solution offerings are tried to be presented. The number of elementary schools which was 4894 in 1923, when the republic was founded, has reached 34.093 in 2007-2008 academic year and the number of students increased to the amount of 10.870.570. In 1990, while all of the children between the ages of 7 and 11 were given the right of compulsory primary education, in 1998 eight years of compulsory education was adopted. In conclusion, when the developments since the foundation of the republic are handled, far-sighted strategic decisions and great quantitative developments can be seen.

Keywords: Primary Education, Teacher Education, Education, Teacher, Qualitative and Quantitative

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Büyük önder Atatürk, Kurtuluş Savaşını başlatırken bağımsız, ulusal ve çağdaş bir Türk devleti kurmayı amaçlamıştır. Ancak, öncelikle bu devleti oluşturan örgütlerin ulusal olması gerekmektedir ve Türk Devleti bilgili ve özgür düşünceli bireylerden oluşmalıydı. Bu da ancak ulusal ve laik bir eğitimle gerçekleşebilirdi. Bu noktadan hareketle Atatürk, eğitimin ulusallaşması gerekliliğini ön planda tutmuş ve bir yandan Cumhuriyet'i kurma çalışmaları yaparken diğer yandan Türk Milli Eğitiminin özellikle de ilköğretimin geliştirilmesi çalışmalarına hız vermiştir (Olur, 1994). Bu amaçla, daha Kurtuluş Savaşı devam ederken en kritik devrede, 1921 yılında Ankara'da I. Maarif Kongresini toplamıştır. Ayrıca, 1923 yılında I. Heyet-i İlmiye, 1924 yılında II. Heyet-i İlmiye, 1925 yılında III. Heyet-i İlmiyelerin toplanmasını istemiştir. I., II. ve III. Heyet-i İlmiye toplantılarında ilköğretim konusu tartışılmış ve önemli kararlar alınmıştır (Çakır, 1999).

Daha sonraki yıllarda, ilki 1939 yılında toplanan Milli Eğitim Şurasından günümüze dek birçok kez toplanan şuralarda (Olur, 1994) ilköğretimle ilgili çok önemli görüşler ortaya konulmuş ve ilköğretimin gelişimini etkileyen, yönlendiren ve niteliğini geliştiren çok önemli kararlar da alınmıştır (Çakır, 1999).

Atatürk'e Dumlupınar Başkomutanlık Muharebesinin ikinci yıldönümünde yöneltilen "Cumhurbaşkanı olmasaydınız ne olmak isterdiniz?" sorusuna "Maarifin başına geçmek isterdim." yanıtını veren Atatürk, böylece, milli eğitime ne kadar önem verdiğini kanıtlamıştır (Olur, 1994).

Cumhuriyetin İlanı ve yeni Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurulmasıyla, Milli Eğitimde ilk ele alınan konu ilköğretim konusu olmuş ve ilköğretimin yaygınlaştırılması devletin temel eğitim politikalarının biri olmuş (Çakır, 1999) ve Laiklik, Milliyetçilik, Halkçılık gibi ilkeler ışığında eğitim alanında ileriye dönük hamleler gerçekleştirilmiştir (Arslantaş, 2003). Cumhuriyetin ilk yıllarında eğitim alanında yapılan yenilikler, ileriye görebilen lider Atatürk'ün eğitimimize gerçekçi açıdan bakmasının, sorunları doğru tespit edip çözüm önerilerini uygulamaya geçirmesinin en güzel kanıtıdır (Erdem, 2005).

Kurtuluş Savaşı sona erdiğinde en önemli can kayıplarının, o devirde en çok ihtiyaç duyulan yetişmiş insan gücü olan, mühendis, doktor, subay ve öğretmenlerin Çanakkale ve Sakarya Meydan Muharebesi'nde kaybedildiği görülmüştür. Savaşın en büyük kaybı bu olmuş ve bu kayıp sosyal, ekonomik, kültürel alanlarda başlatılacak hamleleri geciktirdiği, kısıtladığı gibi eğitim alanında da yeniliklerin gecikmesine ve uygulamaların güçlkle yürütülmesine neden olmuştur. O dönem, ilköğretim alanında, mevzuatta ve uygulamada birçok yeni başlangıçlar yapılması zorunlu iken yetişmiş eğitimci, öğretmen insan gücü kaybı nedeniyle çok büyük zorluklar yaşanmış, yine de yapılabileceğin en iyisi yapılmaya çalışılmıştır. Bu çabada ve gelişmede Atatürk'ün liderliği ve sorunlara gerçekçi bakmasının, çözüm önerileri üretmesi ve en önemlisi korkusuzca uygulamaya koymasının rolü büyük olmuştur (Erdem, 2005).

Cumhuriyetimizin kuruluşuyla başlatılan eğitim hamlesi, ülkemizin çağdaşlaşmasında önemli bir etken olmuştur. Hem toplumsal hem de bireysel yaşamda önemli rol oynayan eğitime cumhuriyet dönemi içerisinde talep artmıştır. Artan eğitim talebine paralel olarak okul, öğretmen ve ders araç-gereci sayılarında da büyük artışlar gerçekleştirilmiştir. Cumhuriyet dönemi eğitim, politika ve stratejileri; Atatürk ilkelerine bağlı millî, demokratik, lâik ve çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayandırılmıştır (Çetin ve Gülseren, 2003). 1923 yılında 4894 olan ilkokul sayısı, 15 yıl sonra 1938

yılında 10.596'ya çıkarılmış ve %217 oranında bir artış sağlanmıştır. 1923-1938 arasındaki 15 yıllık dönemde; ilkokulda okuyan öğrenci sayısı 336 binden 950 bine çıkmıştır. Bu okullarda okuyan öğrencilerin artış oranı, okul artışlarından çok daha yüksek olmuştur. Örneğin, ilkokulda %283 oranında öğrenci artışı olduğu görülmüştür. Böylece, ilköğretimdeki niceliksel artış büyük boyutlu olmakla beraber eğitimin niteliğindeki yükselişin de niceliksel artıştan daha büyük olduğu görülmüştür. Ayrıca, 1923 yılında okuma yazma oranı %6'yken, 1938'de %22,4'e yükselmiştir (Aydoğan, 2005).

Oysa bugün, ülke içindeki ekonomik yetersizlikler her alanı olduğu gibi eğitimi de olumsuz etkilemektedir. Ancak tasarruf yapılacak en son alanlardan birinin eğitim olması gerekmektedir. Çünkü eğitim aracılığı ile ülkenin geleceğine yatırım yapılmaktadır (MEB, Plan Rapor Taslağı, 2005).

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Bu çalışma ile Cumhuriyetin ilanından bugüne değin geçen 85 yıl içinde yani 1923 yılından 2008 yılına kadar Türkiye'de, çocukların zorunlu eğitim çağını kapsayan ilköğretimdeki niceliksel ve niteliksel gelişim ve değişimler tablolar halinde verilerek açıklanmaya çalışılmıştır. Ayrıca, bu gelişim ve değişimleri gerçekleştirmede birinci derecede rol oynayan öğretmenlerin yetiştirilmesindeki gelişmeler ele alınarak, elde edilen bilgiler tartışılmış, sorunlar ve çözüm önerileri verilmeyle çalışılmıştır.

3. İLKÖĞRETİM (PRIMARY EDUCATION)

Cumhuriyetten önce eğitim kurumları millî olmaktan uzak ve okullar birbirine kapalı dikey kuruluşlar halinde üç ayrı kanalda yapılmıştır: Birincisi ve en yaygın olanı Osmanlı eğitim sisteminin temelini oluşturan, Kur'an öğretimine, Arapçaya ve ezberciliğe dayalı olan İslam dininin etkisindeki mahalle mektepleri ve medreseler; ikincisi yenilikçi Tanzimat okulları olan idadîler ve sultanîler, üçüncüsü de yabancı dilde öğretim yapan kolejler ve azınlık okullarıdır. Bu üç kanalda üç ayrı görüşün, üç ayrı yaşam biçiminin hatta üç ayrı çağın insanı yetiştirilmekteydi. Böylesine bir ortamda, üç ayrı eğitim kanalı ile birbirine zincirlemesine bağlı millet egemenliğini yaşam biçimi haline getirmiş kuşaklar yetiştirmek, ulusal kültürü güçlendirmek, ulusal birliği sağlamak oldukça zor görünmekteydi (MEB, 2000).

Yalnızca sıbyan mekteplerinde kız ve erkekler birlikte eğitim görüyorlardı fakat yine de kızlar ve erkekler ayrı oturmaktaydılar. Bu okulların dışında kız öğrenciler öğrenim görememekteydiler. Tanzimattan sonra ise kız öğrencilerin başka okullarda da öğrenimine olanak sağlandı, ancak bu kız okullarına mümkün olduğunca bayan öğretmenler tayin edilmekte ve çok zorunlu durumlarda ise yaşlı erkek öğretmenler görevlendirilmekteydi. 17 Nisan 1924 günü Milli Eğitim Bakanı Vasıf Bey, yeni eğitim sisteminde kız ve erkek ayrımının düşünülmemeyeceğini ve kız ve erkek öğrencilerin aynı sisteme göre yetiştirileceğini, dolayısıyla karma eğitime geçirileceğini açıklamıştır. Bu çağdaş atılımla birlikte eğitimdeki büyük bir noksanlık giderilmiştir (Olur, 1994).

1923 yılında, ilkokuldan üniversiteye toplam öğrenci sayısı, genel nüfusun ancak %3'ünü oluşturmaktaydı. Okuryazar oranı %6'ydı (Kaya, 2001). İlkokulda okuyan öğrenci sayısının 273.107'si erkek öğrenci iken sadece 62.954'ü kız öğrenci olmak üzere toplam 336.061'di (Aydoğan, 2005). Ancak, Cumhuriyetin ilk yılında 1.093 yeni ilkokul açılarak önemli bir başarı sağlanmıştır (Çakır, 1999).

Atatürk, 15 Şubat 1924 tarihindeki İzmir Harp Oyunlarında, ordunun ileri gelenleriyle görüşerek halifeliğin kaldırılması ve tüm

okulların Milli Eğitim Bakanlığına bağlanması konusunda görüş birliğine varmış ve basınla görüşmeler yaparak onların da desteğini almıştır (Olur, 1994).

Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile eğitim ve öğretim birleştirilmiş, eğitim demokratikleştirilmiş ve eğitim alanında laiklik ön plana çıkmıştır. Ayrıca, genel eğitimin verilmesinde en büyük güçlüğü yaratan Arap harflerinin kaldırılıp yerine Latin harflerine dayalı yeni Türk alfabesinin kabulü ile okuma yazma kolaylaştırılmıştır (MEB, 2000). Ayrıca, Türk İnkılâbının önemli bir engeli aşarak eğitim dinin etkisinden kurtarılmış ve eğitim-öğretim işleri Milli Eğitim Bakanlığının sorumluluğunda çağdaş bir anlayışla tek elden yürütülmeye başlanmıştır (Olur, 1994).

Tedrisat-ı İptidaiye Kanun-u Muvakkatı ile süregelen uygulama, 20 Nisan 1924 yılında Cumhuriyetin ilk anayasası olan Teşkilat-ı Esasiyye Kanununun 87. maddesinde "İlköğretim bütün Türkler için zorunlu ve devlet okullarında parasızdır" denilerek ilköğretim tüm yurttaşlar için zorunlu hale getirilmiştir (Çakır, 1999).

1924 yılında Amerika'da Kolombiya Üniversitesi profesörlerinden John Dewey Atatürk tarafından Türkiye'ye davet edilmiş ve ülkemizde eğitim ve okul durumlarının incelemesi hükümete eğitim sorunlarını içine alan eğitsel görüşlere dayalı bir rapor vermesi istenmiştir. Ayrıca, eğitimle ilgili diğer konularda da yabancı uzmanlara başvurularak, bilgi ve teknoloji transferi sağlanmış, böylece ilköğretimin geliştirilmesi bilimsel temellere dayandırılmıştır (Çakır, 1999).

1924 yılından itibaren ilköğretimle ilgili program çalışmalarında; Osmanlı İmparatorluğu eğitim sisteminin temel ögesi olan dini unsurlar derslerden çıkarılmış, devreler kaldırılmış ve beş sınıf bir bütün olarak ele alınmıştır (Çakır, 1999). Öğrenim süresi altı yıldan beş yıla indirilmiştir (Olur, 1994; Erdem, 2005).

1927-1928 eğitim-öğretim yılında 1.105'i şehir, 4.707'si köylerde olmak üzere toplam 6.043 ilkokulda; 325.695'i erkek, 133.969'u kız olmak üzere toplam 461.985 öğrenci öğrenim görmekteydi ve 10.948'i erkek, 4246'si bayan olmak üzere toplam 15.194 öğretmen de görev yapmaktaydı (DİE, 1967; Akt. Olur, 1994).

Okur-yazar oranını yükseltmek, öğretimi kolaylaştırmak ve Türkçeyi ortak bir dil yapmak amacıyla 1 Kasım 1928'de 1353 sayılı Yasayla Lâtin temelli yeni bir alfabe kabul edilmiştir. Ayrıca, Halk mektepleri açılarak, halka kısa zamanda yeni harflerle okuma-yazma öğretilmeye, okur-yazar seviyesi yükseltilmeye çalışılmıştır. Türkçeyi yabancı dillerin sarmalından kurtarmak, bilimin gereğine göre geliştirmek ve Türkçenin yanlış kullanımını önlemek amacıyla 1931 yılında Türk Tarih Kurumu, 1932 yılında Türk Dil Kurumu kurulmuştur (MEB, 2000).

Şehir ilkokullarında zorunlu öğretimin takibi daha önce mahallenin ihtiyar heyetindeyken, 10.06.1933 tarih ve 2295 sayılı kanunla belediye teşkilatı olan yerlerde muhtar ve ihtiyar heyetleri kaldırıldığından, zorunlu öğretimin takibi yükümlülüğü belediyelere verilmiştir. 1933 yılında ilkokulların sayısında önemli bir düşüş olmuştur. 1932-1933 öğretim yılında 6.773 olan ilkokul sayısı, 1933-1934 öğretim yılında 6.345'e düşmüştür. İlkokulların kapanması sorunu 1936-1937 öğretim yılına kadar devam etmiştir (Tonguç, 2004).

1937-1938 eğitim-öğretim yılında, 1.224'ü şehir, 4.792'si köy, 145'i özel ilkokul olmak üzere toplam 6700 okulda; 509.949'u erkek, 254.742'si kız olmak üzere toplam 764.691 öğrenci öğrenim görmekteydi ve 10.483'ü erkek, 5292'si bayan olmak üzere toplam 15.775 öğretmen görev yapmaktaydı (Olur, 1994).

1923-1938 yılları arasındaki Atatürk Cumhurbaşkanlığındaki dönemde ilkokul sayısında %137, öğrenci sayısında %166, öğretmen sayısında ise %224 oranlarında artış gözlenmektedir.

Atatürk dönemi milli eğitimin ilk kademesinde, Türkiye nüfusunun %70'inin yaşadığı köylerin eğitimine ağırlık verilmiş ve bu sorunu çözmek için özgün bir buluş olan ve 17 Nisan 1940 tarihinde çıkarılan 3803 sayılı yasa ile "Köy Enstitüleri" kurulmuştur. Köy Enstitüleri kuruldukları yerin adını alarak açılmışlar ve bu uygulamayla "coğrafyadan vatana" geçilmek istenmiş ve "İş içinde, iş aracılığıyla, iş için eğitim" sloganıyla birlikte köyler her alanda yeşertilmeye çalışılmıştır (Arslantaş, 2003). Köy Enstitülerinin olumlu sonuçları alınmaya başlanınca tüm dünya devletlerinin ilgisini çekmiş ve örnek olmuştur (Olur, 1994; Erdem, 2005).

1938-1939 eğitim-öğretim yılında, 7.862 ilkokulda, 547.180'i erkek, 266.456'sı kız olmak üzere toplam 813.636 öğrenci öğrenim görmekteydi ve 17.120 öğretmen görev yapmaktaydı (DİE, 1967; Akt. Olur, 1994).

19 Haziran 1942'de kabul edilen 4274 sayılı "Köy Okulları ve Teşkilatı Kanunu"na göre 5 yıllık kent ve kasaba ilkokullarından köy ilkokullarını ayırarak değişik ad ve öğretim sürelerine göre 6 çeşit ilkokul getirilmiştir. Bunlar: Eğitimli köy okulu; 3 yıl, öğretmenli köy okulu; 5 yıl, öğretmenli ve eğitimli köy okulu; 5 yıl, yatılı ve yatılı olmayan köy bölge okulları; ilkokulla 9 yıl, köy ve meslek okullarıdır. Ayrıca, ilkokul mezunu ve yetişkinler için 1948 yılında da yeni bir "ilkokul programı" uygulanmaya başlanmıştır (Başaran, 1993; Akt. Erdem, 2005).

1948 yılında 1939 İlkokul Programı üzerinde çalışılması için Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde bir komisyon kurulmuştur (Çakır, 1999).

1949-1950 Eğitim-öğretim yılında 17.106 ilkokulda 1.003.452 'si erkek, 587.587'si kız olmak üzere toplam 1.591.039 öğrenci öğrenim görmekteydi ve 25.922'si erkek, 8.900'u bayan olmak üzere toplam 34.822 öğretmen görev yapmaktaydı (DİE, 1967; Akt. Olur, 1994).

1938-1950 yılları arasındaki İsmet İnönü'nün Cumhurbaşkanlığı döneminde ilkokul sayısında %217, öğrenci sayısında %195, öğretmen sayısında ise %203 oranlarında artış gözlenmiştir (Olur, 1994).

1923-1950 Yılları arasında eğitim politikalarında yapılan ileri hamlelerin yanı sıra geriye atılan adımlar da olmuştur. Özellikle çok partili yaşama geçiş döneminde halkın çıkarları hiçe sayılmış, siyasal rant elde edilmeye çalışılmış ve eğitim alanındaki hamleler birer siyasi rant malzemesi olarak kullanılmaya çalışılmıştır. Sonuç olarak, günümüze kadar devam eden eğitimde kalitenin düşüşü böylece gündeme gelmiştir (Arslantaş, 2003).

1953 Yılından itibaren Türkiye'nin sanayileşen bölgelerine işçi akınının başlamasıyla çoğalan şehir nüfusuna paralel olarak, şehir merkezlerinde yeterli ilkokulların yapılamaması nedeniyle ikili, üçlü ve hatta dördümlü olarak eğitim ve öğretim yapılması sorunu ortaya çıkmıştır. 965 şehir ilkokulunun 24'ünde üçlü, 4'ünde de dördümlü öğretim yapılmıştır (Çakır, 1999).

5-15 Şubat 1962 tarihinde yapılan VII. Milli Eğitim Şurasında; 2.185 şehir ve kasaba ilkokulu ve 19.862 köy okulu olduğu, 15.477 köyün okul ve öğretmenden mahrum olduğu, öğrenim çağında bulunan 4.137.144 çocuktan 965.174'ünün şehir ve kasabalarda, 1.583.753'ünün de köylerde olmak üzere toplam 2.548.927 öğrencinin okuduğu ve bir buçuk milyondan fazla çocuğun da öğretimden mahrum olduğu belirtilmiştir (MEB VII. Milli Eğitim Şurası, 1991).

1960 yılında %40 civarında olan okuryazarlık oranı, 1965 yılında %48'e çıkmıştır. 1970 yılında 35.605.000 olan toplam nüfus içinde

okuryazarlık oranı %55'e ulaşmıştır. 1970 yılında okullaşma oranı %84 civarındadır (Çakır, 1999).

5 Ocak 1961'de çıkarılan 222 sayılı "İlköğretim ve Eğitim Kanunu"yla ilkokullar zorunlu ve zorunlu olmayanlar diye ikiye ayrılmıştır. İlkokul zorunlu, okulöncesi ve ortaokul zorunlu değildir. Zorunlu öğrenim süresi, 7-14 yaşları olup 8 yıla çıkarılmıştır (5 yıl ilkokulda, 3 yıl tamamlayıcı kurs ve sınıflarda). İlköğretime de "temel eğitim" denmiştir. Ancak, uygulamada bu kanun, bölge okulları dışında tam olarak uygulanamamıştır. 1968 yılında da amaçları; kişisel, insanlık ilişkileri, ekonomik hayat ve toplum hayatı bakımından olmak üzere çok geniş bir açıdan ele alan çerçeve bir "ilkokul programı" hazırlanmış ve uygulamaya konulmuştur. Ayrıca öğretim ilkeleri ve planlar ayrıntılarıyla açıklanmış, uygulamada öğretmene yörelere göre konu çıkarma veya konu ekleme gibi bir esneklik payı bırakılmıştır. Bu uygulama da, eğitimde ya da öğretimde "görelilik" açısından ilköğretimde büyük bir adım olmuştur (Erdem, 2005).

1973 yılında kabul edilen 1739 sayılı "Milli Eğitim Temel Kanunu" ile eğitimimiz sistem yaklaşımıyla ele alınmaya çalışılmış ve yeniden düzenlenmiştir. İlköğretimde bu düzenlemeden payını almıştır. Bu kanuna göre ilköğretim 6-14 yaşları arasında ve zorunlu olmakta ve gerek duyulursa yatılı temel eğitim okulları açılabilir. Ayrıca, ilköğretim zorunlu ve zorunlu olmayanlar diye tekrar ikiye ayrılmış ve zorunlu olanların ilkokul; zorunlu olmayanların ise okulöncesi eğitim, yetiştirici kurs ve sınıflar olduğu belirtilmiştir (Erdem, 2005).

1973-1974 öğretim yılı başında ilkokullarda yaklaşık olarak 5.4100.000 öğrenci kayıtlı iken, buna karşılık 600.000 dolayında çocuk da ilkokul eğitimine devam edememiştir (Çakır, 1999).

24 Haziran-4 Temmuz 1974 tarihleri arasında toplanan IX. Milli Eğitim Şurasında, 1974-1975 öğretim yılında ilkokul ve ortaokul programlarının kaynaştırılarak, yeniden düzenlenmesi kararlaştırılmıştır (MEB IX. Milli Eğitim Şurası, 1991).

1976 Yılı Programında, temel eğitimin birinci kademesinde il ve ilçe merkezlerinde okul başına 8,5; köy ve bucaklarda ise 2,2 derslik düştüğü; 12.928'inin kırdada, 129'unun kentte olduğu toplam 41.060 okulun 13.057'sinin tek öğretmenli olduğu; iki öğretmenli olan 11.934 okulun 11.828'inin köyde, 106'sinin kentte olduğu; il ve ilçelerde bulunan 3.750 okulun 467'sinin beş ve daha az öğretmenli olduğu belirtilmiştir (DPT, 1976; Akt. Çakır, 1999).

1985-1989 öğretim yılında "ilkokula başlama yaşı" tanımına açıklık getirilmiş ve ilke olarak 72 ayını yani 6 yaşını dolduran çocukların ilkokula başlatılması benimsenmiştir. Ayrıca, bu dönemde ilkokul düzeyinde özel öğretim okullarına önem verilmiş ve bu yönde çalışmalar başlatılmıştır. Yedi yeni özel öğretim okulu hizmete açılarak bu okulların sayısı 49'a yükseltilmiştir (Çakır, 1999).

1990 yılında okul televizyonu uygulaması yaygınlaştırılmaya çalışılmıştır. İlköğretim kurumlarında yeni 10.525 derslik ile 1.446 öğretmen lojmanı yaptırılmıştır. 7-11 yaş grubundaki çocukların tamamı zorunlu temel eğitime kavuşturulmuştur. Taşımali İlköğretim Uygulaması başlatılarak 1991 yılında ilkokullarda %100 okullaşma oranı sağlanmaya çalışılmıştır (Çakır, 1999). 1992 yılında da yeni "İlköğretim Kurumları Yönetmeliği" uygulamaya konulmuştur (Erdem, 2005).

1993-1994 Eğitim-öğretim yılında ilkokullarda öğrenci sayısı 6.909.000, okullaşma oranı da %103,5, öğretmen sayısı 305.429, okul sayısı ise 57.952 olmuştur. Okullaşma oranının %100'ü geçmesinin nedeni öğrencilerin başarısızlığından kaynaklanmaktadır (DPT, 1989).

Önce 8 yıla sonra da 12 yıla çıkarılması planlanan 5 yıllık zorunlu eğitim, 18.08.1997 tarihi ve 23084 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 4306 sayılı kanun ile yürürlüğe girmiş (Çakır, 1999) ve

1997-1998 eğitim-öğretim yılından itibaren yani cumhuriyetin yetmiş beşinci yılında ülke genelinde sekiz yıllık ilköğretime geçilmiştir (Erdem, 2005).

Sekiz yıllık kesintisiz ilköğretimle birlikte ilköğretim okullarında yer alan dersler ve bunların süreleri, ders kitapları yeniden düzenlenmiştir. 1998-1999 öğretim yılında, 1., 2. ve 3. sınıflara "Bireysel ve Toplu Etkinlikler"; 4.ve 5. sınıflara "Yabancı Dil" (İngilizce, Almanca, Fransızca); 6. ve 8. sınıflara "Trafik ve İlk Yardım"; 7. ve 8. sınıflara "Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi"; 4. sınıftan 8. sınıfa kadar olan sınıflarda "Seçmeli Dersler (İkinci Bir Yabancı Dil, Bilgisayar, Güzel Konuşma ve Yazma, Drama, Tarım, Turizm ve Yerel Sanatlar)"; 6. ve 7. sınıflarda "Milli Tarih" ve Milli Coğrafya" dersleri "Sosyal Bilgiler" dersi adı altında birleştirilerek uygulamaya konulmuştur. 1999-2000 eğitim-öğretim yılında 4. sınıftan 8. sınıflara kadar yabancı dil olarak İtalyanca; 6. sınıftan 8. sınıflara kadar ikinci yabancı dil olarak Almanca dersleri uygulamaya konulmuştur. 1999-2000 öğretim yılında okutulacak ders materyalleri, öğrenci merkezli bir anlayışla, nicelik ve nitelik bakımından Atatürkçü düşünce sistemine dayalı çağdaş, bilimsel bilgi ve beceriler kazandıracak, ezberci eğitim anlayışından uzak aktif öğrenmeyi sağlayacak şekilde hazırlanmıştır (MEB, 2000).

1928 yılında yok denecek kadar az olan okuryazarlık oranı, o yıldan itibaren Türk Alfabesinin kabulüyle artmaya başlamıştır. 1935 yılında kadınlarda %9,8, erkeklerde %29,3 olan okuryazarlık oranı, 1999 yılında kadınlarda %77,4'e, erkeklerde %94,2'ye çıkmıştır. 2003 yılında ise bu oranlar kadınlar için %88,4, erkekler için %94,4'tür (Ka-Der, 2003).

2002 yılında ilköğretimde öğrenci başına düşen eğitim harcamaları Tablo 1'de verilmeye çalışılmıştır.

Tablo 1. 2002 yılı ilköğretimde öğrenci başına düşen eğitim harcamaları
(Table 1. Education expenditure for per student in primary education in 2002)

Eğitim Kademesi	Harcama (TL)	Harcama (\$)
İlköğretim	742.043.077	488
Resmi	715.233.572	470
Özel	2.492.285.858	1.639
Genel Lise	1.463.112.939	960
Resmi	1.429.668.222	942
Özel	2.646.889.621	1.741
Üniversite	3.426.619.488	2.254

Kaynak: TÜİK, 2002

Tablo 1'de de görüldüğü gibi, 2002 yılında Türkiye'de eğitim kademelerine göre öğrenci başına düşen eğitim harcamaları; resmi ilköğretim kurumlarında öğrenci başına düşen eğitim harcaması 470 USD; özel ilköğretim kurumlarında öğrenci başına düşen eğitim harcaması ise 1.639 USD.'dir. Ortaöğretimde resmi eğitim kurumlarında bu rakam 942 USD., özel eğitim kurumlarında ise 1.741 USD.'a çıkmaktadır. Yükseköğretimde ise öğrenci başına düşen öğrenci harcaması 2.254 USD.'dir (Milli Eğitim Plan Rapor Taslağı, 2005).

Çeşitli ülkelerde eğitim kademelerine göre öğrenci başına düşen eğitim harcamaları Tablo 2'de verilmeye çalışılmıştır.

Tablo 2. Bazı ülkelerde eğitim kademelerine göre öğrenci başına düşen eğitim harcamaları (2001) (USD \$)

(Table 2. According to grade level education expenditure for per student in primary education in some countries(2001) (USD \$))

Ülkeler	Okulöncesi	İlkokul	Ortaöğretim			Önlisans	Lisans	Ort.
			Ortaokul	Lise	Ort			
Almanya	4.956	4.237	5.366	9.223	6.620	9.460	10.504	6.696
İngiltere	7.595	4.415			5.933		10.753	5.972
Portekiz		4.181	5.882	6.076	5.976		5.199	5.092
İspanya	3.608	4.168			5.442		7.455	5.385
İtalya	5.972	6.783	8.558	8.051	8.258		8.347	7.839
Kore	1.913	3.714	4.612	5.681	5.159		6.618	5.035
OECD	4.187	4.850	5.787	6.752	6.510	3.705	10.052	6.190
Brezilya	1.044	832	862	870	864			
Malezya	611	1.562			2.600	7.367	11.303	2.679

Kaynak: OECD: Education at a Glance 2004; Akt. Milli Eğitim Plan Rapor Taslağı, 2005.

Tablo 1 ve 2’de görüldüğü gibi ilköğretim öğrenci başına düşen eğitim harcamalarında Türkiye, dünya genelinde çok gerilerde yer almaktadır. Hatta özel eğitim kurumlarında öğrenci başına düşen eğitim harcamaları açısından bile bakıldığında birçok ülkenin gerisinde kalmıştır.

1990 ve 1998 yıllarında dünyadaki ilköğretim kurum sayısı ve çeşitli bölgelerin bu sayı içindeki oranları ile okullaşma oranları Tablo 3’de verilmeye çalışılmıştır.

Tablo 3. 1990 ve 1998 yıllarında dünyada coğrafi bölgelere göre ilköğretim öğrencisi sayılarının dağılımı

(Table 3. Number of primary education students in 1990 and 1998 with respect of geographic regions)

	1990		1998	
	İlköğretim	Okullaşma Oranı	İlköğretim	Okullaşma Oranı
Dünya	599 milyon	80	681 milyon	84
Çok gelişmiş ülkeler	%11	97	%10	98
Geçişteki ülkeler	%5	91	%4	96
Sahra Afrikası	%11	54	%12	60
Latin Amerika	%13	84	%13	94
Güney ve Batı Asya	%23	67	%24	74
Doğu Asya/Pasifik	%32	96	%32	97
Arap Devletleri	%5	74	%5	76
Türkiye	%1,15	88	%1,6	89

Kaynak: Tezbaşaran, 2006.

Tablo 3’de görüldüğü gibi, 1998 yılına göre dünyada okullaşma oranı %80 iken, Türkiye’de %89 olması dünya ortalamasını geçtiğimizi ve Arap Devletleri ve Kuzey Afrika ülkelerinin hemen bir önünde yer aldığımızı göstermesine rağmen; okullaşma oranının geçiş ülkelerinde %96, çok gelişmiş ülkelerde ise %98 olduğu görülmüştür. Dolayısıyla, ilköğretimde okullaşma oranı bakımından gelişmiş pek çok ülkenin gerisinde olduğumuz görülmektedir.

1923-2008 yılları arasındaki ilköğretimdeki okul, öğrenci ve öğretmen sayıları ile okullaşma oranları ve bir önceki döneme göre bu sayılardaki artış oranları Tablo 4’de verilmeye çalışılmıştır.

Tablo 4. 1923-2008 yılları arasında türkiye’de ilköğretimdeki okul, öğrenci ve öğretmen sayıları ile okullaşma oranları
(Table 4. Number of school, student and teacher of primary education and enrollment ratio of primary education in turkey in 1923-2008)

Dönem	Okul		Öğrenci Sayısı		Öğretmen		Okullaşma	
	Sayı	Artış Oranı	Sayı	Artış Oranı	Sayı	Artış Oranı		Artış Oranı
1923	1.764				3.061			
1923-1924	5.010	184	351.835		11.292	268,9	12	
1927-1928	6.043	20,6	461.985	31,3	15.194	34,5		
1932-1933	6.773	12						
1933-1934	6.544	-3,3	570.780	23,5	13.262	-12,7		
1935-1936	6.028	-7,8	692.169	21,3	14.031	5,7		
1936-1937	6.099	1,1	667.091	-3,6	13.841	-1,3		
1937-1938	6.700	9,8	764.691	14,6	15.775	13,9		
1938-1939	7.862	17,3	813.636	6,4	17.120	8,5		
1940-1941	10.59	34,7	955.957	17,5	20.564	20,1		
1941-1942	10.82	2,1	925.779	-3,1	21.419	4,1		
1942-1943	11.55	6,8	957.639	3,4	21.561	0,6		
1943-1944	11.78	1,9	996.642	4	21.894	1,5		
1944-1945	12.19	3,4	1.240.2	24,4	23.614	7,8		
1945-1946	14.01	14,9	1.359.0	9,5	25.626	8,5		
1946-1947	15.80	12,8						
1949-1950	17.10	8,2	1.591.0	17,1	34.822	35,8		
1958-1959					50.905	46,1		
1959-1960	22.04	28,9	2.548.9	60,2				
1960-1961	24.39	10,7	2.866.5	12,5	62.526	22,8	70	483,3
1961-1962			3.160.0	10,2	67.900	8,5		
1963-1964	27.77	13,8	3.562.1	12,7	76.544	12,7		
1965-1966	30.69	10,5	3.921.0	10,1			76.1	8,7
1967-1968	33.66	9,7	4.492.0	14,6			84.7	11,3
1970-1971	38.29	13,7	5.399.0	20,2			86.4	2
1971-1972			5.783.0	7,1			86.9	0,5
1972-1973			5.849.0	1,1			89.6	3,1
1973-1974	40.61	6	5.377.0	-8			92.3	3
1974-1975			5.377.7	0,01			91.5	-0,8
1975-1976			5.320.0	-1			91.2	-0,3
1976-1977	41.06	1,1	5.499.4	3,3			90	-1,3
1977-1978	43.52	6	5.454.5	-0,8			87.4	-2,8
1979-1980			5.618.6	3			88.5	1,2
1980-1981			5.691.0	1,2			87.3	-1,3
1981-1982			5.860.1	2,9			87.6	0,3
1982-1983			6.038.1	3			88.3	0,7
1983-1984	47.35	8,8	6.500.5	7,6	208.88	172,9	88.7	0,4
1984-1985			5.602.6	-13,8			90.5	2
1985-1986			5.735.5	2,3			92.5	2,2
1986-1987			5.792.1	0,9			91.5	-1
1987-1988			6.880.3	18,8			104	13,6
1988-1989			7.059.1	2,6			105.	1,5
1989-1990			6.848.0	-2,9			102.	-3,3
1990-1991	51.05	7,8	6.862.0	0,2	225.85	8,1	89	-12,8
1991-1992	50.70	-0,6	6.879.0	0,2	234.69	3,9	88	-1,1
1992-1993	49.97	-1,4	6.708.0	-2,4	235.72	0,4	85.4	-2,9
1993-1994	49.59	-0,7	6.526.0	-2,7	237.94	0,9	84.7	-0,8
1994-1995	48.42	-2,3	6.467.0	-0,9	233.07	-2	89.3	5,4
1995-1996	49.24	1,6	6.403.3	-0,9	231.90	-0,5	89.8	0,5
1996-1997	46.29	-5,9	6.853.2	7	216.54	-6,6	88.9	-1
1997-1998	45.46	-1,7	9.512.0	38,8	316.99	46,3	84.7	-4,7

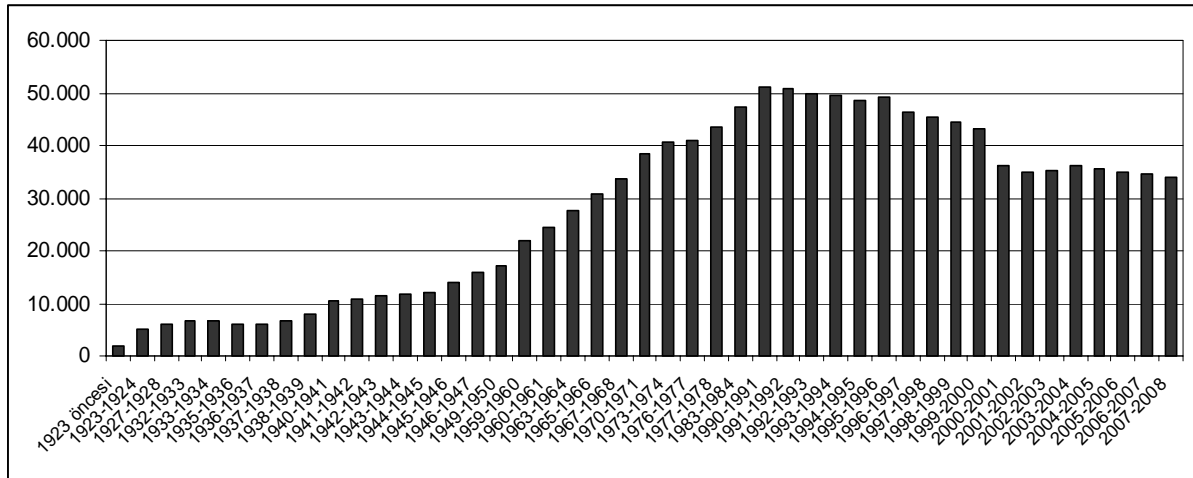
1998-1999	44.52	-2	9.581.1	0,7			89.2	5,3
1999-2000	43.32	-2,7	10.053.	4,9	324.92	2,5	93.5	4,8
2000-2001	36.07	-16,7	10.480.	4,2	345.01	6,1	95.2	1,8
2001-2002	35.05	-2,8	10.477.	-0,03	372.68	8	92.4	-2,9
2002-2003	35.13	0,2	10.331.	-1,3	373.30	0,1	90.9	-1,6
2003-2004	36.11	2,7	10.479.	1,4	384.17	2,9	90.2	-0,7
2004-2005	35.61	-1,3	10.565.	0,8	401.28	4,4	89.6	-0,6
2005-2006	34.99	-1,7	10.673.	1	389.95	-2,8	89.7	0,1
2006-2007	34.65	-0,9	10.846.	1,6	402.82	3,3	90.1	0,4
2007-2008	34.09	-1,6	10.870.	0,2	409.31	1,6	97.3	8

Kaynak: Bircan, 1979; Olur, 1994; Çakır, 1999; Tonguç, 2004; MEB, 2000, 2005, 2006; 2007; 2008; İÖGM, 2006.

Tablo 4’de görüldüğü gibi, 1923-1924 eğitim-öğretim yılında ilköğretimdeki okul sayısı 5.010, bu kurumlara devam eden öğrenci sayısı 351.835, istihdam edilen öğretmen sayısı 11.292 ve okullaşma oranı ise %12 iken 2007-2008 eğitim-öğretim yılında ilköğretimdeki okul sayısı 34.093’e, bu kurumlara devam eden öğrenci sayısı 10.870.570’e, istihdam edilen öğretmen sayısı 409.318’e ve okullaşma oranı ise %97,3’e çıkmıştır. 2007-2008 eğitim-öğretim yılındaki okullaşma oranı adrese dayalı nüfus kayıt sistemi 2007 nüfus sayımı sonuçlarına dayanılarak elde edilmiştir.

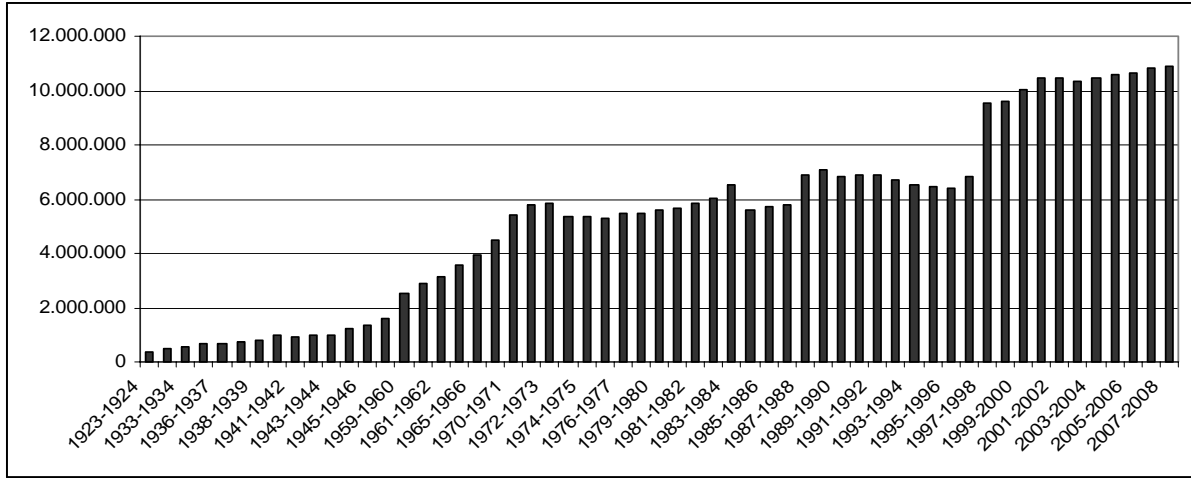
1923 öncesi ve 2008 yılları arasında ilköğretimdeki kurum sayısındaki değişim Grafik 1’de gösterilmeye çalışılmıştır.

Grafik 1. 1923 öncesi ve 2008 yılları arasında ilköğretim kurum sayısındaki değişim
(Graphics 1. Evolution of Number of Primary Education Schools in the before 1923 to 2008)

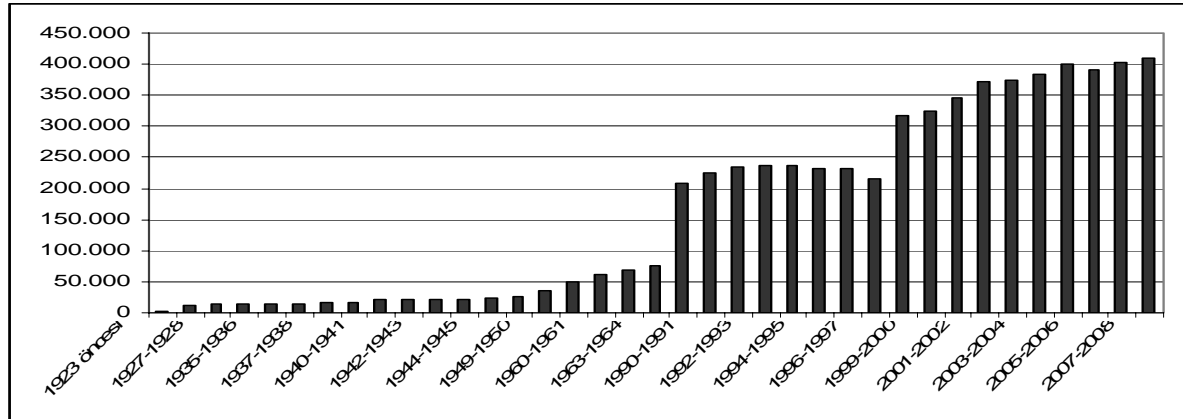
1923 ve 2008 yılları arasında ilköğretimdeki öğrenci sayısındaki değişim Grafik 2’de gösterilmeye çalışılmıştır.

Grafik 2. 1923 ve 2008 yılları arasında ilköğretim öğrencileri sayısındaki değişim
(Graphics 2. Evolution of number of primary education students in the before 1923 to 2008)

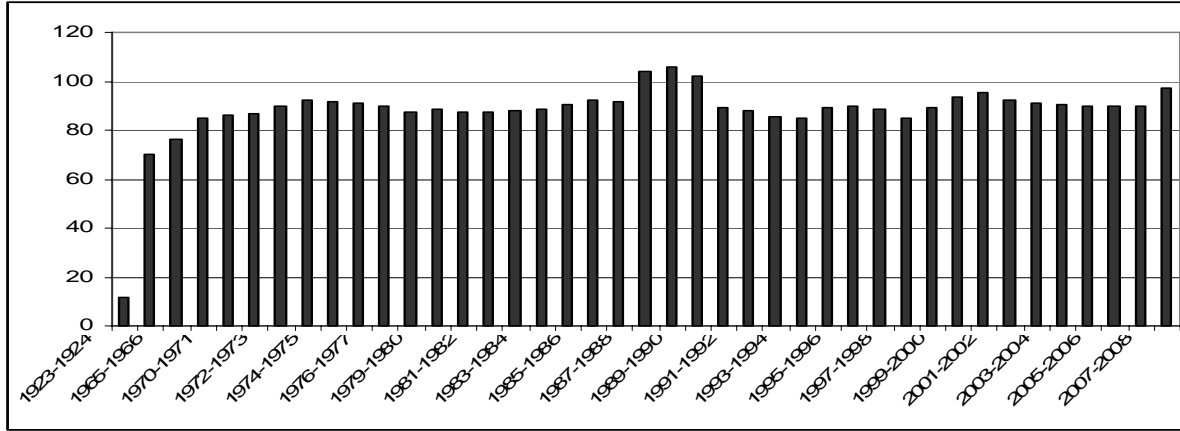
1923 öncesi ve 2008 yılları arasında ilköğretimdeki öğretmen sayısındaki değişim Grafik 3'de gösterilmeye çalışılmıştır.

Grafik 3. 1923 ve 2008 yılları arasında ilköğretimde öğretmen sayısındaki değişim
(Graphics 3. Evolution of number of primary education teachers between 1923 and 2008)

1923 ve 2008 yılları arasında ilköğretimdeki okullaşma oranındaki değişim Grafik 4'de gösterilmeye çalışılmıştır.

Grafik 4. 1923 ve 2008 yılları arasında ilköğretim okullaşma oranlarındaki değişim
(Graphics 4. Evolution of enrollment ratio of primary education between 1923 and 2008)

1923 yılından 1960, 1983, 1990 ve 2008 yılına kadar ilköğretimdeki okul, öğrenci, öğretmen sayılarındaki ve okullaşma oranlarındaki artış oranları % olarak Tablo 5’de verilmeye çalışılmıştır.

Tablo 5. 1923’ten 1960, 1983, 1990 ve 2008 yılına kadar ilköğretimdeki artış oranları (%)
(Table 5. Increase ratio of primary education to 1960, 1983, 1990 and 2008 from 1923 (%))

	1923	%			
		1960	1983	1990	2008
Okul	5.010	486,9	945,2	1019	680,5
Öğrenci	351.835	814,7	1847,6	1950,3	3089,7
Öğretmen	11.292	553,7	1849,8	2000,1	3624,9
Okullaşma	12	583	739,1	741,6	810,8

Tablo 5’de görüldüğü gibi 1923 yılından 2008 yılına kadar okul sayısında %680,5, öğrenci sayısında %3.089,7, öğretmen sayısında %3.624,9 ve okullaşma oranında ise %810,8 oranında artış olmuştur.

4. İLKÖĞRETİMDE ÖĞRETMEN YETİŞTİRME (TEACHER EDUCATION IN PRIMARY EDUCATION)

Cumhuriyetin ilanından hemen sonra Türkiye sınırları içerisinde 20 öğretmen okulu bulunmaktaydı (Çakır, 1999). I. İsmet İnönü Hükümeti döneminde, öğretmen yetiştirme politikasında yetişecek öğretmenin köyü kurtaracak tipte olması ve yeterli sayıda olması konuları üzerinde önemle durulmuştur. Donatım bakımından eksiklikleri bulunan okulların birleştirilip yeniden öğretime sokularak nitelikli öğretmen yetiştirmeye çalışılmıştır. Örneğin; bazı okulların daha elverişli okullarla birleştirilip Kız Öğretmen Okullarının sayısı 7, Erkek Öğretmen Okullarının sayısı da 13’e indirilerek bu okullara “Mıntık Kız ve Erkek Muallim Mektepleri” adı verilmiştir (Unat, 1928; Akt. Çakır, 1999). Tüm ülkede, 1.743’ü erkek 783’ü kız, 2.526 öğretmen okulu öğrencisi vardı (Aydoğan, 2005).

Öğretmen Okullarında 1924 yılında beş yıl olan eğitim süresi 1932-1933 öğretim yılında altı yıla çıkartılmıştır. Bu sürenin ilk üç yılında ortaokul programı, ikinci üç yılında ise mesleki eğitime ağırlık veren Öğretmen Okullarında bir süre sonra ortaokul bölümü kaldırılmış ve ortaokul mezunu öğrenci alan üç yıllık eğitim veren öğretim kurumları haline getirilmiştir (YÖK, 1998).

1940 yılında 3803 sayılı kanunla köy ilkokullarına öğretmen yetiştirmek amacıyla ilköğretim üzerine beş yıl eğitim veren Köy Enstitüleri kurulmuştur. Köy Enstitüleri, öğrencilerini köylerden seçmesi ve öğretmenlik yanında köyün sosyo-ekonomik kalkınmasına katkıda bulunan öğretmenler yetiştirmesi bakımından Cumhuriyetin ilk yıllarında ortaya çıkan önemli bir ihtiyaca cevap verebilecek örnek bir model olma özelliğiyle öğretmen yetiştirme tarihinde önemli bir yere sahiptir. 1953 yılında Köy Enstitüleri kapatılmış ve altı yıllık İlköğretmen Okulu adı altında yeniden düzenlenmiştir (YÖK, 1998).

11 Ekim 1960 tarih ve 97 sayılı kanunla üniversite ve yüksek okul mezunları yedek subaylığa alınmış ve 11.000 yedek subay öğretmen olarak Milli Eğitim Bakanlığı emrine verilmiştir. Ayrıca, 222 sayılı kanunla ortaokul ve dengi okullar mezunlarından 18 yaşını tamamlamış olanlar kurstan geçirilerek muvakkat öğretmen olarak, lise ve daha yüksek dereceli okul mezunlarından istekli olanlar da meslek dersleri ve bunların uygulamasıyla yapılan sınavları kazandıkları takdirde öğretmen olarak göreve başlatılmıştır (MEB VII. Milli Eğitim Şurası, 1991).

1972-1973 öğretim yılında ilkokul öğretmeni ihtiyacı nicelik olarak çözümlenmiş görülmekle beraber, ilkokullardaki öğretmen sayısı fazlalığı resmi kayıtlara göre 16 bini bulmuştur. Ancak, öğretmenlerin köy-kent ve iller arası dağılımındaki dengesizlik, sorunun çözümünü olumsuz olarak etkilemiştir (Çakır, 1999).

1973 yılında yürürlüğe giren 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, "Öğretmenlik; Devletin eğitim öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir" hükmünü getirerek öğretmenlerin hangi öğretim kademesinde olursa olsun yükseköğretim görmelerini de kanun hükmüne bağlamıştır (Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973).

1974-1975 öğretim yılında İlköğretmen Okullarının bir bölümü öğretmen yetiştirme işlevini yitirerek üç yıllık Öğretmen Lisesi haline getirilmiş, diğerleri ise kapatılmıştır. Çoğu, kapatılan İlköğretmen Okulu binalarında olmak üzere liseye dayalı iki yıllık Eğitim Enstitüleri açılmaya başlanmıştır. 1975-1980 yılları arasında Eğitim Enstitüleri eleman eksikliği, politik olaylar gibi sorunlar nedeniyle normal program dışında hızlandırılmış eğitim yoluyla öğretmen yetiştirmek zorunda kalmışlardır. 25 Temmuz 1982 yılında ise bu enstitüler Eğitim Yüksek Okulu adıyla üniversite çatısı altına alınmıştır. 1983 yılında 17 olan Eğitim Yüksek Okullarının sayısı 1990 yılında 24' çıkmıştır (YÖK, 1998).

1985-1989 yılları arasında öğretmenlik mesleğinin geliştirilmesi ve daha nitelikli öğretmen yetiştirilmesi için ortaöğretim düzeyinde Anadolu Öğretmen Liselerinin açılması çalışmaları tamamlanmıştır (Çakır, 1999).

1989-1990 öğretim yılında iki yıllık Eğitim Yüksek Okullarının öğrenim süresi 23.05.1989 tarih ve 89.22.876 sayılı YÖK kararıyla dört yıla çıkarılmış ve 03.07.1992 tarih ve 3837 sayılı kanunla Eğitim Fakülteleri bünyesindeki Sınıf Öğretmenliği bölümleri haline getirilmiştir (YÖK, 1998). Böylece, eğitimin her kademesine yetiştirilecek öğretmenin Lisans eğitiminin dört yıl olması gerekliliği gerçekleştirilmiştir.

5. TARTIŞMA (DISCOUSSION)

İlköğretimdeki okullaşma oranı ile dünya ortalamasının üstünde ve Arap ve Kuzey Afrika ülkelerinin önünde yer almamıza rağmen, çok gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin çok gerisinde kaldığımız görülmektedir.

İlköğretimde okullaşma oranlarını %100'e çıkarma çalışmaları devam etmektedir. İlköğretimde geç kayıtlar ve erken terkler ile kız

çocuklarının eğitime erişimindeki sorunlar, okullaşma oranının istenilen düzeyde artmasını engelleyen başlıca faktörler arasındadır. Dini, ekonomik, bölgesel ve diğer sosyo-kültürel faktörlerle ilgili yerel gelenek ve görenekler kimi bölgelerde genellikle kadınların değil erkeklerin gelişimine öncelik verilmesine yol açabilmektedir. Bu şekilde kadınlar geleneksel yapıları korumak için eğitimden uzak tutulabilmektedir. 2004-2005 öğretim yılı sonunda ilköğretimden mezun olanların içinde kızların oranı Türkiye genelinde yüzde 45,7 iken, bu oran bazı illerde yüzde 25'lere kadar düşmektedir. 2002 Hane Halkı Bütçe Anketine göre hiç okula gitmeyen çocukların yüzde 72,2'sini kız çocukları oluşturmaktadır. 1997 yılında kabul edilen ve temel eğitimi sekiz yıla çıkaran yasa, özellikle kız çocuklarının okullaşma oranına önemli katkıda bulunmuştur. Yasanın yürürlüğe girdiği tarih olan 1997-1998 öğretim yılında kız çocukları için %78,9 olan ilköğretimdeki okullaşma oranı, 2003-2004 öğretim yılında %95,7 olarak gerçekleşmiştir. 2003 yılında başlatılan UNICEF destekli "Kız Çocuklarının Okullaşmasına Destek Kampanyası" 53 ilde hayata geçirilmiştir. Kampanya sayesinde, 2003 yılında ülke genelinde okul çağına olup da, okula devam etmeyen 640.000 kız öğrenci mevcut iken, 2005 yılına kadar bu kızların 114.000'ünün okula devamı sağlanmıştır. Bu da okula kayıtlı olmayan kız çocuklarının sayısını %17,8 oranında düşürmüştür. Yine bu kampanya çerçevesinde, yoksulluk nedeniyle çocuklarını okula gönderemeyen veya okuldan almak zorunda kalan aileleri desteklemek amacıyla düzenli olarak ekonomik yardım başlatılmıştır (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2005; 2007 Yılı Yatırım Programı, 2006; DPT, 2006).

Yukarıda saptamaya çalıştığımız veriler ışığında Türkiye'de ilköğretimde yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri verilmeye çalışılmıştır.

Okullardaki fiziki alanlar nitelik ve nicelik olarak yetersizdir. Yetersizliklerin giderilmesine yönelik olarak sürekli kaynak aktarımı henüz söz konusu değildir. Ülke şartları gereği; kaynak aktarımında sürekliliğin olmaması, bir yandan mevcut talebi karşılama sorununu doğurmaktadır (17. Milli Eğitim Şurası Ankara İli Ön Komisyon Çalışma Raporu, 2006).

İlköğretimde geç kayıtlar ve erken terkler ile kız çocuklarının eğitime erişimindeki sorunlar, okullaşma oranının istenilen düzeyde artmasını engelleyen başlıca faktörler arasındadır. Eğitim kalitesinin artırılması açısından, eğitim programının güncelleştirilmesi, yabancı dil, bilgisayar, rehberlik gibi ihtiyaç duyulan alanlarda yeterli sayıda ve nitelikte öğretmen istihdam edilmesi ve öğretmenlerin hizmetiçi eğitim yoluyla niteliklerinin artırılması, derslik başına düşen öğrenci sayısının azaltılması, ilköğretimde ikili eğitimden tam gün eğitime geçilmesi, etkin bir rehberlik ve danışmanlık sisteminin kurulması, mesleki eğitimin işgücü piyasasıyla uyumunun sağlanması, okulların bilgi ve iletişim teknolojileri ile donatılması temel öncelik alanları olarak karşımıza çıkmaktadır. İlköğretimde ve ortaöğretimde okul terklerinin azaltılması için kırsal kesimde yaşayan öğrencilerin ve ülke genelinde kız çocuklarının aleyhine olan durumun değiştirilmesine yönelik tedbirler alınması gerekmektedir (2007 Yılı Yatırım Programı, 2006).

İlköğretim okullarındaki öğrenci yaş farklarının çok olması, okul mimarilerinin bu yaş gruplarına tam anlamıyla hitap edecek şekilde yapılmaması, ortak mekânları kullanan küçük çocuklar ile yetişkin öğrenciler arasında problemler yaşanmasına neden olmaktadır. Bu nedenle okul mimarileri farklı öğrenci yaş gruplarına hitap edecek şekilde planlanmalıdır (17. Milli Eğitim Şurası Nevşehir İli Nihai Raporu, 2006).

8 yıllık kesintisiz zorunlu eğitime geçtikten sonra özellikle kasabalarda, birbirinden uzak iki ayrı binanın tek yönetim altında birleştirilmesi, yönetim alanında problemlere neden olmaktadır (17. Milli Eğitim Şurası Nevşehir İli Nihai raporu, 2006).

KAYNAKÇA (REFERENCES)

- Arslantaş, M., (2003). Cumhuriyetin İlk Yıllarında Türk Eğitim Politikası. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Aydoğan, M., (2005). Türkiye Üzerine Notlar 1923-2005, İzmir: Umay Yayınları, 2. Basım. http://www.1001kitap.com/Guncel/Metin_Aydogan/turkiye_uzerine_notlar/turkiyellserbestticaret.html (Erişim tarihi 28.06.2006).
- Bircan, İ., (1979). Planlı Dönemde Temel Eğitim ve Ekonomik Politikası. T.C. Devlet Planlama Teşkilatı Kariyer Dışı Uzmanlık Tezi. <http://ekutup.dpt.gov.tr/egitim/bircani/temel.pdf> (Erişim Tarihi 08.08.2006).
- Çakır, T., (1999). Cumhuriyet'in Yetmiş Beşinci Yılında Türk Milli Eğitiminde İlköğretim. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Çetin, K. ve Gülseren, H.Ö., (2003). Cumhuriyet Dönemi Eğitim Stratejileri, Milli Eğitim Dergisi, Sayı 160. <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/160/cetin-gulseren.htm> (Erişim Tarihi 28.06.2006)
- DPT, (1989). DPT Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı 1990-1994, Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı Yayınları, Yayın No 2174, <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan6.pdf> (Erişim Tarihi 15.11.2006).
- Erdem, A.R., (2005). İlköğretimimizin Gelişimi ve Bugün Gelinek Nokta. Üniversite ve Toplum Dergisi, Cilt 5, Sayı 2.
- İÖGM (2006). İlköğretim Genel Müdürlüğü İstatistik Şubesi 1996-1997 Öğretim Yılı İlköğretim İstatistikleri. <http://iogm.meb.gov.tr/pages.php?page=sube&id=12> (Erişim Tarihi 08.08.2006).
- Ka-Der, (2003). Kadın Sorunlarına Çözüm Arayışı Kurultayı Kadın Ve Kız Çocuklarının Eğitim Ve Öğrenimi Çalışma Grubu Rapor Taslağı, 14-15 Haziran, 2003, İstanbul, http://www.ka-der.org.tr/egitim_raporu.doc (Erişim tarihi 07.08.2006).
- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, (2005). Nimet Çubukçu'nun 14.06.2005 Tarihinde İstanbul'da Türkiye-Ab Karma Parlamentosu Toplantısı Konuşma Metni, <http://www.kssgm.gov.tr/metin1.html> (Erişim tarihi 27.12.2006).
- Kaya, Y., (2001). Bozkırdan Doğan Uygarlık-Köy Enstitüleri, 1.Cilt, s. 59, İstanbul: Tıglat Mat. A.Ş.
- MEB, (1991). Yedinci Milli Eğitim Şurası 5-15 Şubat 1962. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- MEB, (1991). Dokuzuncu Milli Eğitim Şurası 24 Haziran-4 Temmuz 1974. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- MEB (2000). 2001 Yılı Başında Milli Eğitim. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- MEB, (2005). Milli Eğitim İstatistikleri 2004-2005. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi. <http://sgb.meb.gov.tr/daireler/istatistik/istatistik.html> (Erişim tarihi 04.08.2006).
- MEB, (2006). Türkiye Eğitim İstatistikleri 2005-2006. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara. <http://sgb.meb.gov.tr/>

- daireler/istatistik/TURKIYE_EGITIM_ISTATISTIKLERI_2005_2006.pdf (Erişim tarihi 04.08.2006).
- MEB, (2007). Milli Eğitim İstatistikleri 2006-2007. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara. http://sgb.meb.gov.tr/istatistik_meb_istatistikleri_orgun_egitim_2006_2007.pdf (Erişim tarihi 04.08.2006).
 - MEB, (2008). Milli Eğitim İstatistikleri 2007-2008. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara. http://sgb.meb.gov.tr/istatistik/meb_istatistikleri_orgun_egitim_2007_2008.pdf (Erişim tarihi 04.05.2008).
 - Milli Eğitim Temel Kanunu, (1973). <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/88.html> (Erişim Tarihi 14.08.2006).
 - Milli Eğitim Plan Rapor Taslağı, (2005). www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2005/Duyuru2005/9PlanRapor_Taslagi.doc (Erişim tarihi 28.07.2006)
 - Olur, N., (1994). Türkiye Eğitiminde Çağdaşlaşma. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.
 - Tezbaşaran, A., (2006). "21. Yüzyılın Başında İlköğretime Evrensel Bakış: Dünyadaki Durum ve Eğilimler", <http://www.ted.org.tr/modules.php?op=modload&name=Ted&file=tezbasaran> (Erişim tarihi 14.08.2006).
 - Tonguç, İ.H., (2004). İlköğretim Kavramı. 1. Basım. Ankara: Piramit Yayınları.
 - TÜİK, (2002). T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu Eğitim, Kültür ve Spor İstatistikleri. http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=103 (Erişim tarihi 08.08.2006)
 - YÖK, (1998). Eğitim Fakülteleri Öğretmen Yetiştirme Programlarının Yeniden Düzenlenmesi, Ankara: Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı Yayınları.
 - 17. Milli Eğitim Şurası Ankara İli Ön Komisyon Çalışma Raporu, (2006). Ankara Valiliği Milli Eğitim Müdürlüğü, 26-30 Haziran 2006, ankara.meb.gov.tr/birim_dosyalar/ankara_genel_birlestirme_rapor%20son.doc (Erişim tarihi 14.12.2006).
 - 2007 Yılı Yatırım Programı, (2006). http://www.intes.org.tr/new/haber/dosya/2007_program.pdf (Erişim tarihi 08.12.2006)